

Recht op gelijke behandeling voor studenten met een handicap of een chronische ziekte

MBO, HBO, universiteit en praktijkonderwijs

COLLEGE VOOR
DE RECHTEN
VAN DE MENS

Recht op gelijke behandeling voor studenten met een handicap of een chronische ziekte

Sinds 1 december 2003 is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte van toepassing op het beroepsonderwijs. Dat wil zeggen dat het MBO, HBO, universiteit en praktijkonderwijs moeten voldoen aan deze wet.

Inleiding

■ Studenten en onderwijsinstellingen kunnen bij het College voor de Rechten van de Mens terecht met vragen en klachten over discriminatie in het beroepsonderwijs.

Dit kunnen heel verschillende vragen zijn. 'Mag de onderwijsinstelling mij weigeren omdat ik een handicap heb?', maar ook: 'Zijn wij als onderwijsinstelling verplicht een lift te bouwen in ons pand?'.

Het doel van de wet is om het mogelijk te maken dat studenten met beperkingen ook deel kunnen nemen aan beroepsopleidingen. Dat vergt soms extra inspanning van scholen, maar hoeft lang niet altijd ingewikkeld te zijn.

In deze brochure kunt u lezen over de rechten van studenten met een beperking en de plichten van onderwijsinstellingen.

Gelijke behandeling in het beroepsonderwijs

■ Sinds 1 december 2003 kunnen studenten in het beroepsonderwijs een verzoek indienen bij het College voor de Rechten van de Mens als zij vinden dat zij vanwege hun beperking door onderwijsinstellingen worden gediscrimineerd.

Wat staat er in de wet?

In de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte staat dat discriminatie is verboden bij:

- de toegang tot loopbaanoriëntatie en beroepskeuzevoorlichting
- het geven van loopbaanoriëntatie en beroepskeuzevoorlichting
- de toegang tot onderwijs
- het aanbieden van onderwijs
- het afnemen van toetsen
- het afronden van onderwijs

Het verbod op discriminatie betekent niet dat een student met een beperking in alle gevallen zonder meer moet worden toegelaten tot de opleiding van zijn of haar keuze. Maar de onderwijsinstelling is wel verplicht om te onderzoeken of de student geschikt is voor deelname aan het onderwijs. Per geval moet bekeken worden of de beperking zodanig is dat het volgen van onderwijs niet mogelijk is,

en zo ja, of een aanpassing dit kan verhelpen. De onderwijsinstelling moet dit per concreet geval onderzoeken en mag zich niet laten leiden door stereotype denkbeelden, bijvoorbeeld 'dat een student met autisme het vereiste opleidingsniveau niet zal kunnen halen', of dat 'een studente met narcoplepsie (slaapziekte) niet geschikt is voor de opleiding tot verpleegkundige omdat zij geen nachtdiensten kan draaien.'

Als een student vindt dat een onderwijsinstelling hem of haar discrimineert vanwege een beperking, kan hij of zij bij het College voor de Rechten van de Mens terecht, of bij de rechter. Beide beslissen dan of er in strijd met de wet is gehandeld.

Beroepsonderwijs

Onder het beroepsonderwijs vallen het praktijkonderwijs in het voortgezet onderwijs, het middelbaar en hoger beroepsonderwijs en het universitair onderwijs. Studenten die hierbinnen een opleiding volgen kunnen een beroep doen op het verbod van discriminatie vanwege hun handicap of chronische ziekte.

Onderwijsinstellingen moeten ervoor zorgen dat studenten met een beperking niet gediscrimineerd worden. Dit geldt gedurende het gehele onderwijstraject: vanaf de inschrijving voor een opleiding, het volgen van colleges, de

toegang tot voorzieningen die samenhangen met het onderwijs (zoals computergebruik en toegang tot de bibliotheek), het afnemen van examens tot uiteindelijk de diploma-uitreiking.

Een ander aspect van het discriminatieverbod is dat de school voor haar studenten moet opkomen als er wordt gepest vanwege de beperking, bijvoorbeeld door medestudenten of docenten. De onderwijsinstelling moet zorgen voor een discriminatievrije omgeving. Wordt de student toch gepest vanwege de beperking, dan moet de school ingrijpen.

Geschiktheid

Een student met een beperking moet wel geschikt zijn voor de opleiding die hij of zij gaat volgen. Maar wanneer is iemand geschikt? Hiermee wordt bedoeld dat de student bepaalde vaardigheden of diploma's heeft die nodig zijn voor de opleiding. Het moet dan wel gaan om zogenoemde *wezenlijke opleidingsvereisten*: vaardigheden die noodzakelijk zijn voor de opleiding of de uiteindelijke beroepsuitoefening. Een onderwijsinstelling mag een student alleen afwijzen wegens de beperking als hij of zij door de beperking de opleiding niet kan doorlopen. Lukt dit met bepaalde aanpassingen wel, dan mag de onderwijsinstelling de student niet weigeren. De school is verplicht de aanpassingen te verrichten.

→ Een dove jongen volgt een universitaire opleiding informatica. Om de lessen te kunnen volgen neemt hij een doventolk mee. Een van de docenten maakt hier bezwaar tegen. Hij zegt dat de andere studenten door de tolk worden afgeleid. Kan de docent de doventolk de toegang tot de lessen weigeren?

Nee, de wet verplicht beroepsopleidingen om ervoor te zorgen dat de lessen toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Wordt de doventolk niet in de lessen toegelaten, dan betekent dit feitelijk dat de dove student de lessen niet kan volgen. Dit is in strijd met de wet.

→ Een universiteit vraagt studenten met een beperking om extra geld voor het aanpassen van studiemateriaal en examens. Mag dit?

Nee. Als een student met een handicap of chronische ziekte om aangepast studiemateriaal of examens vraagt, is de universiteit verplicht hier gevolg aan te geven. De extra kosten komen voor rekening van de universiteit. Het ligt anders als de aanpassingen te belastend zijn. Dan kan de universiteit een dergelijk verzoek weigeren.

→ Mijn dochter volgt een opleiding toerisme op een ROC. Zij moet voor haar opleiding een stage doen. Omdat zij een hartafwijking heeft kan zij maar 6 uur per dag stage lopen. Het stagebedrijf waar zij is aangenomen, wil haar alleen laten komen als zij 8 uur per dag komt werken. Moet zij nu een andere stageplek zoeken?

Als de stage een verplicht onderdeel is van de beroepsopleiding, dan moet de opleiding ervoor zorgen dat leerlingen met een beperking aan deze opleidings-eis kunnen voldoen. Soms zijn hiervoor aanpassingen nodig. De opleiding zal met het stagebedrijf moeten overleggen of het echt niet mogelijk is om aan het verzoek van de student te voldoen. Als het stagebedrijf voet bij stuk houdt kan de student een verzoek om een oordeel bij het College indienen.

Doeltreffende aanpassing

In de wet is bepaald dat wanneer een student met een beperking om een aanpassing vraagt, de onderwijsinstelling verplicht is deze te realiseren. Voorbeelden van aanpassingen zijn: aangepast studiemateriaal (bijvoorbeeld collegestof digitaal), een rolstoeltoegankelijk leslokaal en extra tijd voor examens.

Soms zal de gevraagde aanpassing te veel van de onderwijsinstelling vragen. In dat geval mag de onderwijsinstelling de aanpassing weigeren. Bijvoorbeeld omdat de kosten te hoog zijn of omdat een bepaalde aanpassing technisch zeer moeilijk uit te voeren is. In de wet heet dat dan *onevenredig belastend*. De onderwijsinstelling moet in dat geval wel onderzoeken of een andere aanpassing wellicht ook doeltreffend kan zijn.

Stage

De verplichting om aanpassingen te verrichten geldt ook voor stages. Zo zal de onderwijsinstelling moeten onderzoeken of de student ook op een andere manier aan de stageverplichting kan voldoen. Het stagebedrijf en de onderwijsinstelling zullen dan overleggen wat de mogelijkheden zijn.

Persoonlijke verzorging valt niet onder de verplichting voor de onderwijsinstellingen. Als een student hulp nodig heeft bij het eten en drinken, of bij een toiletbezoek, zal hij of zij dat op een andere manier moeten regelen.

Veiligheid

Een student kan ondanks zijn of haar beperking in staat zijn om de opleiding te volgen. Maar in sommige gevallen heeft dit ontoelaatbare risico's voor de veiligheid en gezondheid van de student en anderen tot gevolg. Wanneer aanpassingen dit gevaar voor de veiligheid en gezondheid niet kunnen wegnemen, mag een onderwijsinstelling de student weigeren. Bijvoorbeeld als er een veiligheidsrisico ontstaat door apparatuur die gebruikt wordt. Bij een student die leidt aan narcolepsie (slaapziekte) en die de opleiding tot schoonheidsspecialist wil volgen, bestaat het risico dat hij of zij andere studenten of proefpersonen verwondt. Een beroep op veiligheid en gezondheid moet per geval goed worden onderbouwd door de onderwijsinstelling. De school mag hierbij niet uitgaan van stereotype denkbeelden.

Reizen naar de opleiding

Sinds 9 mei 2012 moeten de bus en de metro toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Ondervindt u als student toch problemen bij het reizen met metro en bus (niet met de halte zelf) als gevolg van uw handicap of chronische ziekte, dan kunt u dit aankaarten bij het College.

vanwege uw beperking. Dit geldt niet alleen voor reizen met de bus en metro, maar voor het gehele openbaar vervoer. In de toekomst zullen ook de trams, de haltes en de treinen toegankelijk moeten zijn.

Ook kunt u een verzoek om een oordeel indienen als u tijdens de reis gediscrimineerd bent

Een oordeel van het College voor de Rechten van de Mens

■ Het College geeft informatie en behandelt klachten van studenten die vinden dat zij ongelijk zijn behandeld vanwege hun handicap of chronische ziekte. Ook geeft het College voorlichting aan onderwijsinstellingen en studenten over de eisen die de wet stelt.

Als het College om een oordeel wordt gevraagd, wordt vastgesteld of er in strijd met de wet is gehandeld. Het oordeel is niet bindend. Dat wil zeggen dat het College geen boete kan opleggen of de onderwijsinstelling kan dwingen het probleem op te lossen. In de praktijk worden de oordelen van het College meestal wel opgevolgd. Bij zaken die een handicap of chronische ziekte betreffen, gebeurt dat in ruim 80% van de zaken.

Aan een procedure bij het College zijn geen kosten verbonden. Een rechtshulpverlener is niet verplicht.

Wanneer naar het College?

In de volgende situaties kan het College om een oordeel worden gevraagd:

- een student wordt vanwege een beperking niet tot een opleiding toegelaten
- er zijn problemen bij het volgen van het onderwijs. Bijvoorbeeld omdat de onderwijsinstelling geen aanpassingen biedt
- er zijn problemen bij het afnemen van tentamens omdat de student geen extra leestijd heeft gekregen, terwijl hij of zij hier wel om heeft verzocht
- een student krijgt geen aanpassingen waardoor hij of zij een (bindend) negatief studieadvies krijgt
- een student kan vanwege een beperking niet voldoen aan de eisen voor een stage

Wie kunnen bij het College terecht?

De volgende personen of organisaties kunnen bij het College een verzoek om een oordeel indienen:

- studenten met een handicap of chronische ziekte
- onderwijsinstellingen die hun (voorgenomen) beleid willen laten toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving (dit heet een 'oordeel over eigen handelen')
- belangenorganisaties (zoals een antidiscriminatiebureau of een studentenorganisatie)
- medezeggenschapsraad van de onderwijsinstelling

Wanneer kunt u niet naar het College?

Als er een probleem is met de indicatiestelling (ofwel een 'rugzakje' toegekend krijgen), dan kunt u hiermee niet bij het College terecht.

Evenmin kan het College een oordeel uitspreken over:

- de toekenning van een persoonsgebonden budget (PGB)
- de wijze waarop gemeentes de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) toepassen
- de toepassing van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ)

→ Een meisje dat spastisch is, meldt zich aan bij een MBO-opleiding. Zij wordt niet toegelaten, omdat de opleiding bang is dat zij door de andere studenten gepest zal worden. Kan het meisje toegang tot de opleiding eisen?

Als uit haar eerdere schoolresultaten blijkt dat zij geschikt is om de MBO-opleiding te doen, is de onderwijsinstelling verplicht om haar toe te laten. De school is er daarbij verantwoordelijk voor dat de studente niet gepest of gediscrimineerd wordt: zij moet volgens de wet zorgen voor een discriminatievrije schoolomgeving. Dit betekent dat de school maatregelen zal moeten treffen om te voorkomen dat de student vanwege haar beperkingen wordt gepest. En als het toch gebeurt dan moet de school hiertegen optreden.

Mediation

■ Bij een conflict op het gebied van gelijke behandeling kunnen de gemoederen hoog oplopen. Toch kunnen ook in een dergelijk geval partijen soms tot een gezamenlijke oplossing komen. Zonder dat het College een oordeel hoeft uit te spreken. Als beide partijen in beginsel bereid zijn om er samen uit te komen, kan mediation uitkomst bieden.

Bij mediation zoekt u samen naar een oplossing van het probleem dat u heeft aangekaart bij het College. Dit doet u onder leiding van een onafhankelijke derde: de mediator. Hij of zij is specialist in het begeleiden en 'vlot trekken' van onderhandelingsprocessen en kan beide partijen helpen om emotie van inhoud te scheiden. Een voorwaarde voor mediation is dat beide partijen bereid zijn om het conflict via een mediator op te lossen.

In principe is elk conflict geschikt voor mediation, maar vooral wanneer u na afloop met elkaar verder moet kan mediation een uitkomst zijn. Dat geldt bij uitstek voor zaken in het onderwijs. Een bijkomend voordeel van mediation is dat alle aspecten van het conflict in de behandeling kunnen worden meegenomen. Een oordeel van het College is beperkter: dat richt zich enkel op het onderdeel 'gelijke behandeling'.

Veelgestelde vragen

→ **Wat valt er onder handicap of chronische ziekte? Bestaat er een lijst waarin staat wat hier wel en niet onder valt?**

Nee. Een dergelijke lijst bestaat niet. Wat onder handicap en chronische ziekte moet worden verstaan is niet vastgelegd in de wet of regelgeving. Enkele handvatten zijn dat het in ieder geval moet gaan om een aandoening die in principe onomkeerbaar of langdurig van aard is. Alle langdurige lichamelijke, verstandelijke en psychische beperkingen kunnen vallen onder de begrippen handicap of chronische ziekte.

→ **Een jongen met het syndroom van Asperger (een vorm van autisme) heeft zich bij een ROC aangemeld. Het ROC wil hem niet toelaten, omdat het onvoldoende capaciteit heeft om extra begeleiding te bieden. Mag dit?**

Voordat een instelling van beroepsonderwijs een persoon vanwege een handicap of chronische ziekte afwijst, zal zij eerst goed moeten onderzoeken welke belemmeringen de student ondervindt. Is er daadwerkelijk extra ondersteuning nodig, en zo ja welke? De school mag er niet zonder meer vanuit gaan dat een persoon met een handicap te belastend is. Anders gezegd: dat de inspanning die de

school moet leveren voor de aanpassingen buitenproportioneel is. Als de school na haar onderzoek nog steeds vindt dat plaatsing van de leerling te belastend is, zal zij dit goed moeten onderbouwen. Voor een kleine onderwijsinstelling met meerdere leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben zal dit eenvoudiger aan te tonen zijn dan voor een grote onderwijsinstelling met weinig hulpbehoevende leerlingen.

→ **Een vrouw met dyslexie studeert aan een universiteit. Zij vraagt de universiteit of zij haar examens mondeling kan doen in plaats van schriftelijk. Is de universiteit verplicht om hier gevolg aan te geven?**

Als een student met een beperking vraagt om een aanpassing, is de universiteit verplicht om deze aanpassing te realiseren. Alleen als de aanpassing te *belastend* is, mag de universiteit weigeren om voor de aanpassing te zorgen. Wat te belastend is, hangt af van de omstandigheden van dat geval. Het verzoek om een andere examenvorm (mondeling in plaats van een schriftelijk) zal niet snel te belastend zijn.

→ 'Mijn kind zit in een rolstoel en wil een HBO-opleiding volgen. De school waar zij zich heeft aangemeld, is niet toegankelijk voor rolstoelen. Kan zij van de onderwijsinstelling eisen dat het gebouw wordt aangepast?'

In principe zal de school (als een student daarom vraagt) aanpassingen moeten doen waardoor de studente gewoon aan de lessen kan deelnemen. Een mogelijkheid is dat het gebouw (rolstoelvriendelijk) wordt aangepast, maar soms zijn er ook andere, minder ingrijpende oplossingen denkbaar. Het lesrooster zou bijvoorbeeld zo kunnen worden gemaakt dat de studente alleen les heeft in de lokalen op de begane grond. Als het veel geld kost om de benodigde aanpassingen te doen, kan er sprake zijn van een *onevenredige belasting*. De onderwijsinstelling hoeft de aanpassingen dan niet te doen. Of het gaat om een onevenredige belasting hangt af van verschillende factoren, bijvoorbeeld de grootte van de school en hoeveel geld er beschikbaar is.

→ 'Ik volg de kappersopleiding op het MBO. Hiervoor moet ik verplicht stage lopen. Vanwege rugklachten is het voor mij niet mogelijk om lange afstanden te reizen. Het lukt mij niet om een stageplek in de buurt te vinden. Kan ik de opleiding vragen om mij hierbij te helpen?'

Als duidelijk aan de opleiding kenbaar is gemaakt dat een student vanwege zijn of haar beperking hulp nodig heeft bij het vinden van een stageplek, dan is de opleiding verplicht hierbij te helpen. Dit kan namelijk worden aangemerkt als een *verzoek om een aanpassing*. De onderwijsinstelling kan dit verzoek alleen weigeren als het te *belastend* zou zijn. Het helpen zoeken naar een stageplek in de buurt zal voor een onderwijsinstelling niet snel te belastend zijn.

Een klacht indienen

■ Als u zich gediscrimineerd voelt, kunt u een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Het College onderzoekt de klacht en spreekt vervolgens een oordeel uit. In dit oordeel staat of er sprake is van discriminatie.

Niet alleen individuele personen, ook belangenorganisaties en medezeggenschapsraden kunnen bij het College aankloppen. Bijvoorbeeld als hun leden worden gediscrimineerd.

Organisaties

Soms weet een onderwijsinstelling zelf niet goed wat er wel of niet mag. Zij kan haar (voorgenomen) beleid dan voorleggen aan het College. Het College toetst het beleid aan de gelijkebehandelingswetgeving en oordeelt vervolgens of het discriminerend is of niet. Dit heet een 'Oordeel over eigen handelen'.

Meer informatie

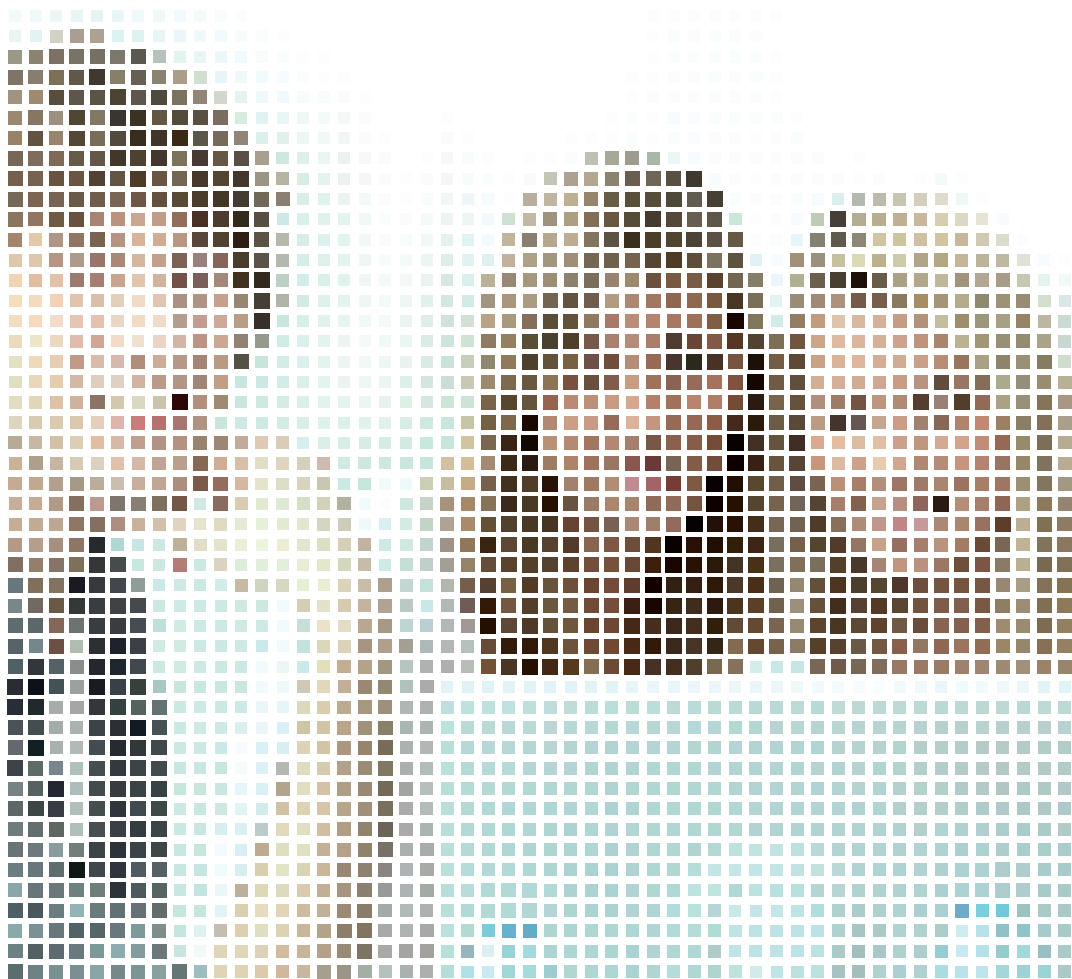
Meer informatie over discriminatie vanwege handicap en chronische ziekte of het verzoek tot een oordeel zijn te vinden op de website van het College voor de Rechten van de Mens: www.mensenrechten.nl.

Contact

College voor de Rechten van de Mens
Kleinesingel 1-3
Postbus 16001
3500 DA Utrecht
T 030 888 38 88
teksttelefoon: 030 888 38 29
F 030 888 38 83

E info@mensenrechten.nl
W www.mensenrechten.nl

Voor vragen kunt u een e-mail sturen of iedere werkdag bellen van 10.00 uur - 16.00 uur.

Postbus 16001
3500 DA Utrecht

Kleinesingel 1-3
3572 CG Utrecht

T 030 888 38 88
F 030 888 38 83

info@mensenrechten.nl
www.mensenrechten.nl

